

Fof'en, Ngam 'Bural E Nder Renndo Ngoo

Feewnii ndee d'oo tuugnorde ko:

Canada

UF | UNIVERSITY of
FLORIDA

Ngal doo gollal woni ko e njiimaandi « Creative Commons Attribution 4.0 Unported ».

Huutortoobe ngal bee ina mbellitaa e :

Renndude ngal e wodbe, wannjitaade ngal, sarde e rokkirde gollal ngal (tawa noon yahdaani e inde e jettoode e ñiivirde tawtoraabe bee)

Waylude gollal ngal, wafta ngal no yidiri.

E dow ñii doo sardiji :

Duttugol teddungal – Huutortoobe gollal ngal ina poti hollitde wafta ngal, waasa wonde tan e mbaadi yidbe seedtaneede walla yamireede kuutoragol maggal.

Njettooru

Ngel deftel winndaa ko e dow ballal, ngal tonngoode 109062-001, Galle Widtooji ngam Bambaare e nder Winndere ndee (CRDI) mo Kanadaa.

Weebtini goodal ngel deftel ko Livestock Vaccine Innovation Fund (Boon widto ngam ledde neesirde jawdi). Walliti oon boon ko Fondation Bill & Melinda Gates (BMGF), Affaires mondiales Canada (GAC) e Galle Widtooji ngam Bambaare e nder Winndere ndee (CRDI) mo Kanadaa.

Sardi

Miijooji gondi e ndee deftere piyondiraani hay dara e ñi CRDI walla Batu goorneruujji mum.

Innugol basiyangol

Pangea Publishing et Université de Floride (2021). Fof'en, Ngam Bural e Nder Renndo Ngoo. Deftel ngel huutortoobe dum ko wallidiibe e daraniibe renndo liggotoobe e ko faati e ledde neesirde jawdi e nder diiwaan Kafirin, to Senegaal. Université de Floride : Gainesville, FL.

Maale doftiide sariya

Nate kuutoraade e nder deftel ngel wadi dumen ko Pangea Publishing. Doktoor Alioune Toure, Jannginoowo-Bidtoowo to iniwersitee Alhajji Ibraahiima Nias (USSEIN) to Kafirin, walliti e beebtingol deftel ngel e ngonka Senegaal, kam e bannjitagol maggel e demngal Farayse.

Jeynaba yahatno tan haa o wirtii goomu yimbe e les lekki. O fa'i e mabbe, o nani ebe njeewta ko faati e darnde renndo ngoo e kabagol rafiiji jawdi. Miijo ngoo woddi e Jeynaba no feewi nde tawnoo jawdi wuro mabbe keewndi sellaaani.

Ballidiido oo wii be: «Odon poti wallondirde e liggeey hee, ngonon gootum ngam riiwtude rafi oo. Rewbe e worbe, sukaabe e mawbe ina poti nanngotirde e wallotirde ngam gollal ngal daña wune.»

Jeynaba ndaari yimbe tawtoraabe bee heblo ngoo. Ina wadi heen rewbe e worbe, sukaabe e mawbe. O woni e miijaade hol fof no o waawata wadde ko wa'i nii to wuro mabbe too tawa fof'en ina tawtooree.

Ndeen Jeynaba hootii, o haalani dūm jinnaabe makko nayebe.

Jeynaba wii be: «Hannde, ina wadnoo heblo ko faati e cellal jawdi to safrirdu jawdi too. Rewbe e worbe, sukaabe e mawbe ina tawtoranoo heblo ngoo.»

Mayram, neene mum Jeynaba, naamnii mo: «Ko goonga ko kambe fof ngondunoo?»

Jeynaba jaabtii mo: «Eey kay. Gaa gaa nii wondude be kambe fof, be ngonnoo kadi ko e yeewtidde e cafeelee renndo mabbe. Mi meedaa yiide ko wa'i nii e nder wuro.»

Maalik, baaba mum Jeynaba, hebbiti wii: «Ina moyyi mbaɗen ko wa'i nii e nder wuro men ngoo.»

Jeynaba ndaari jawdi ngonndi e dingiral galle ndii. Hay so tawii baaba makko neesoyiino jawdi mabbe ne, Jeynaba ina jogii faayre e jawdi yimbe wofbe renndo ngoo.

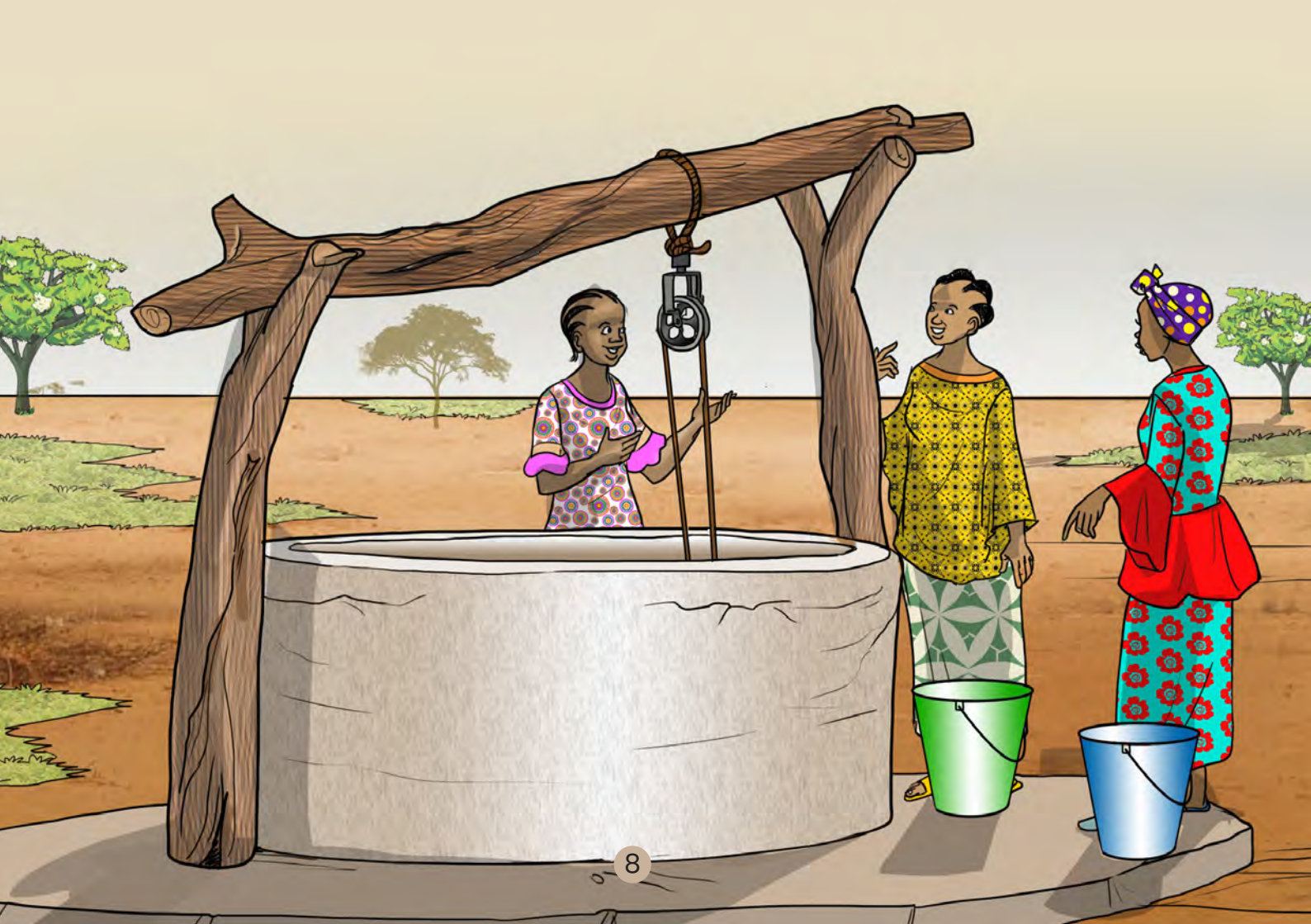
Hakkille makko nana e Moodi, koddiido mabbe, bofo mo waawaa nawde jawdi mum to neesetee too. Omo na miiyoo kadi Ami, keesniido gondo e suudu. Oon waasiino jawdi mum fof sabu rafi e nder lewru maayndu nduu, tee kadi hay gooto wallaani mo e nawde jawdi makko neesoyoo.

So tawii yimbe bee njokkirii nii e waasde jawdi mumen, maa wuro ngoo no woorunoo won e cadeele. Maa sukaabe bee nattu waawde yahde lekkol, tee kadi besnguuji dii ndañataa kaalis ko coodi gawri suuna, samme e gerte.

No janngo mum nii, Jeynaba fotti e sehilaabe mum to woyndu too. Ko heewi e mabbe tinaano heblo ngoo. Jeynaba siimtani be ko ballidiido oo haalatnoo koo ko feewti e yimbe renndo waawde dumen rentude liggodoo.

Aminata, sehil mum Jeynaba, wii: «Efen mbaawi yubbinde ngoomuyon e nder wuro ngoo tawa yimbe bee ina pottita sahaa e sahaa kala, mballotira. Efen mbaawi subaade yahanoobe en tawtoroyee heblooji e batuuji ballidiido oo. Caggal duum, be ngarta e goomuui mabbe, be kaaltana dumen kala ko wadaa, be njeewtida heen.»

Jeynaba weltii no feewi e ngoon miijo. Ndeen o yottiima galle maɓbe, o haalani ɗum jinnaabe makko. Maalik, baaba mum Jeynaba, weltii no feewi e miijo yubbinde ngoomuyon ngam yeewtidde e kabaruuji garandi wuro ngoo.

E oon sahaa, hawri e banndum gorko Jeynaba ina jippii lekkol. O hedfiima yeewtere hakkunde baaba makko e banndiiko debbo oo.

O naamnii be: «Mbele mido waawi tawtinde sukaabe worbe e nder goomuuji ɗii?»

Maalik, Jeynaba e Mayram fof njahdini jaabtawol: «Hol ko haɗata?»

Kambe fof be nanonɗirii e fudɗaade rentinde yimbe bee, be ngona gootum, be ngollodoo.

Ndeen wadfi balde, yimbe heewbe e renndo ngoo tawtoraama batu ngam yeewtidde e cellal jawdi. Rewbe e worbe heewbe mettinii e oo rafi gondo e warde jawdi mabbe.

Jeynaba wii: «Efen poti gollodaade ngam safrude rafi oo.» Yimbe heewbe njahdi e miijo ngoo.

Nayeejo debbo gooto naamnii: «Hol no mbaɗaten?»

Maalik wii: «Efen mbaawi yubbinde goomuui e nder wuro men. Caggal duum, wooda mo goomu men subii liggodoo e subaabe goomuui godɗi dii.»

Mayram beydi heen: «Yimbe goomuui dii fof ina mbaawi wallotirde.»

Maalik wii: «Eden mbaawi kadi wallotirde to galle.» Yoga e rewbe e worbe nayeebe ngoni e jalde.

Gorko gooto yetti konngol ina jala: «Hol fof no rewbe be ngalaa semmbe mbaawi wallirde en?»

Maalik jaabtii mo: «Rewbe bee ina njogii semmbe. Yeru, yeewee biy am debbo oo, alaa fof ko o ronki wadde!»

Gorko godfo beydi heen: «Ñanndeen, mi yi'ii biy Maalik oo ina jaggi mbeewa haa darii.»

Ndeen yahii haa wafi balbe, yimbe renndo ngoo njubbinii ngoomuyon tawa terde dee ngummorii ko e gure mumen. Be nanondirii e wafde batu yontere kala laawol gootol ngam yuurnitaade e cafeelee mabbe e wallondirde heen.

Ndeen be kootii, be mballondirii e feewnande kala jeyaado e goomu hee geddu jawdi mum. Won e mabbe tinndinii wofbe bee bade moyye peewtude e cellal jawdi.

Lewru caggal duum, meeri oo yubbinii ñalawmaaji cellal jawdi e nder renndo ngoo. Oon kabaaru sariima e nder gure dee kala.

Yimbe heewbe ndentii ngaddi jawdi mumen ndi sellaani ndii ngam safrude ndi, be ngaddorii kadi jawdi cellundi ndii ngam neesde ndi.

Toon to galle pinngu too, rewbe e worbe, sukaabe e mawbe nayebe njaggii jawdi mumen no haanirta nii haa ndi waawi safreede walla neeseede.

Sukaabe bee mballii no feewi nayebe bee e joom'en ngantuuji bee. Yimbe bee fof mballotirii. Ndeen yahii haa wadi lebbi, jawdi ndii hebti cellal mum, rafi oo fuddii yaltude doon.

Caggal lebbi jondi, ngoomuyon kon cosii fedde (*kopperatif*) do be mbaawata dottude cogguuji moyyi jawdi ndii mabbe ngam bural fof'en. Be njubbinii kadi ñalawmaaji ngam neesde jawdi ndii e hirjinde yimbe renndo ngoo e bade moyye ngaynaaka e habaade kooti.

Wadii kadi rewbe halfinaabe dillugol fedde ndee. Mayram, neene mum Jeynaba, e Aminata, sehil mum Jeynaba, cubaama e nder batu njiiloowu golle fedde ndee.

Alla e fedde ndee, gooto kala wadti hebde jooni kabaruuji, tee ina daña kala ko sokli ko feewti e neema jawdi mum.

